

GEPATIT – B KASALLIGI HAQIDA.

O'ktamjonova Zuhraxon

“Central Asian Medical University” Pediatriya yo'nalishi talabasi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada bugungi kunda yosh bolalarda va kattalarda uchraydigan ko'p kasalliklardan biri bo'lgan Gepatit yuqish yo'llari va profilaktikasi haqida ma'lumot berilgan

Kalit So'zlar: immunitet, infeksiya, virus, jigar sirrozi, alkogol, nikotin, avstraliyalik antigenni.

Gepatit B — bu virusli kasallik bo'lib, virus organizmga tushganda hayotiy zarur bo'lgan ichki organlarga salbiy ta'sir ko'rsata boshlaydi. Ushbu kasallik tufayli eng ko'p jigar shikastlanadi, uning shikastlanishi mikro-hujayrali darajada bo'ladi. Gepatit B alomatlarsiz kechishi yoki aniq belgilar bilan namoyon bo'lishi mumkin. Surunkali bosqichiga o'tganda, ushbu virusli infeksiya ko'pincha jigar sirrozi va saratoni rivojlanishiga olib keladi. Dunyoning barcha mamlakatlarida ko'p yillar davomida ushbu kasallik statistikasi olib borilmoqda, natijalari esa maxsus ommaviy axborot vositalarida e'lon qilinadi:

- Yangi tug'ilgan chaqaloqlarda aniqlangan o'tkir hepatit B 90% hollarda surunkali bosqichga o'tadi;

- Normal immunitetli yoshlarda hepatit B ning o'tkir shakli juda kamdan-kam hollarda surunkali bosqichga o'tadi — faqat 1% hollarda;

- Katta yoshdagi kishilarda aniqlangan o'tkir B guruh hepatitlari 10% hollarda surunkali bosqichga o'tadi.

- Gepatit B sabablari. B guruh hepatiti rivojlanishining sababi bu kasallik qo'zg'atuvchisi — virusning inson organizmiga kirishidir. Kasallik ayniqsa bir qator salbiy omillar (alkogol, nikotin, kimyoviy va zaharli moddalar, dorilar) ta'sirida zaiflashgan immunitetli kishilarda ko'p uchraydi.

- Immunitetga shuningdek boshqa kasalliklar ham ta'sir qiladi, bu tanadagi metabolik buzilishlar, vitamin va minerallarning yetishmasligi tufayli yuz beradi.

- Gepatit B bilan og'rigan insonlar ijtimoiy izolyatsiyada bo'lmasligi kerak, chunki bu virus havo-tomchi yo'llari orqali yuqmaydi. Kasal odam bilan aloqada bo'lgan har qanday kishi zarur choralarni va shaxsiy gigiena qoidalariga amal qilishi kerak.

- Ko'p yillar butun dunyo bo'ylab olib borilgan tadqiqotlar natijasi ma'lumotlariga ko'ra, ushbu kasallikning kechishi bemorning qanday infeksiyalanganligiga, shuningdek, uning yoshiga bog'liq.

- Agar bemor hepatit B bilan tabiiy yo'l (masalan jinsiy aloqa paytida) orqali zararlangan bo'lsa, bu holatda kasallik surunkali bosqichga o'tishi xavfi yuqori bo'ladi.

Gepatitning bu shakli ko'pincha yoshlarda paydo bo'ladi, chunki ular sog'lig'iga jiddiy e'tibor bermaydilar va organizmning tashvishli signallariga javob choralari ko'rmaydilar.

Gepatit B ning alomatlari va belgilari

Gepatit B bilan og'rigan bemorlarning ko'pchiligida uzoq vaqt bu kasallikning alomatlari kuzatilmaydi. Virusni faqat tibbiy ko'rik yoki homiladorlik uchun ro'yxatga olish uchun zarur bo'lgan laboratoriya qon tahlillari o'tkazilishida aniqlash mumkin. Bunday hollarda maxsus tahlil — «avstraliyalik antigenni» aniqlash uchun qon tahlili amalga oshiriladi. Inson organizmida rivojlanayotgan gepatit B tashqi belgilarni namoyon qilganda bemorlarda quyidagi alomatlar kuzatilishi mumkin:

- Ko'ngil aynishi
- Bosh aylanishi
- Charchoq
- Rinit
- Tana haroratining ko'tarilishi (odatda harorat 39-40 °C ga yetadi)
- Yo'tal
- Umumiy zaiflik
- Burun-halqumdagi og'riq hissi
- Kuchli bosh og'riqlari
- Teri rangining o'zgarishi (sariqlik)
- Shilliq qavat, ko'z skleralari, kaftlarning sarg'ayishi
- Siydik rangining o'zgarishi (u ko'pira boshlaydi, rangi qora pivo yoki achchiq choy rangiga o'xshaydi)
- Bo'g'imlardagi og'riq sindromi
- Ishtahani yo'qolishi
- Axlatning rangi o'zgaradi (rangsizlanadi, oqimtir tus oladi)
- O'ng qovurg'a ostidagi og'irlik
- Varaja.

Gepatit B surunkali bosqichga o'tganda bemorlarda asosiy simptomlarga qo'shimcha ravishda organizmning zaharlanishiga olib keladigan jigar yetishmovchiligi belgilari ham kuzatiladi.

Agar kasallikning ushbu bosqichida bemor to'liq davolanmasa, kasallik markaziy asab tizimining zararlanishiga olib keladi. Gepatit B bilan kasallanishni oldini olish uchun odamlarga o'z vaqtida vaksina olish tavsiya etiladi.

Maxsus ishlab chiqilgan emlash ma'lum bir harorat sharoitida saqlanishi kerak.

B guruhi gepatitiga qarshi emlash faqat mushak ichiga kiritiladi. Emlash paytida inyektsiya teri ostiga yuborilgan bo'lsa, u hisobga olinmaydi va bemorga qayta inyektsiya

qilish kerak. Vaktsinani barcha odamlar olmaydi, chunki ba'zi bir qarshi ko'rsatmalar mavjud. Vaktsinani qo'llash kerak emas:

- Oziq-ovqatga allergiyasi bo'lgan odamlar (pivo, kvas va tarkibida xamirturush bo'lgan boshqa oziq-ovqat mahsulotlariga)

- Homilador ayollar
- Emizikli onalar
- Muddatidan oldin tug'ilgan chaqaloqlar.

Bugungi kunga kelib, gepatit B ga qarshi emlash uchun ikkita sxema mavjud:

- Standart (0 — 1 oy — 6 oy). Birinchi inyektsiya tanlangan kunda bemorga qilinadi.

Bir oydan keyin ikkinchi bor emlash amalga oshiriladi. Uchinchi bor inyektsiya birinchi vaktsinaning kiritilishidan 6 oy o'tgach amalga oshiriladi.

- Alternativ (0 — 1 oy — 2 oy). Birinchi emlash tanlangan kun, ikkinchi marotaba 1 oy o'tgach, uchinchi esa ikki oydan keyin amalga oshiriladi. Ushbu sxema bo'yicha emlashni amalga oshirilganda revaktsinatsiya dastlabki emlash paytidan boshlab 1 yil o'tgach amalga oshiriladi. Revaktsinatsiya bemorlarning muayyan toifasiga — buyraklar yoki immunitet tizimi bilan bog'liq muammolar bo'lgan kishilarga buyuriladi.

- Gepatitga qarshi emlashdan so'ng nojo'ya ta'sirlar yuzaga kelishi mumkin. Ko'pgina hollarda mahalliy ahamiyatga ega bo'lgan organizmning reaksiyalari kuzatiladi:

- Vaktsinani qo'llash sohasidagi terining qizarishi
- Vaktsinatsiya joyida kichik o'lchamdagi zichlanish
- Harakat paytida yengil noqulaylik
- Yengil harorat ko'tarilishi
- Donachalar yoki toshma toshishi (qisqa vaqtdan keyin mustaqil ravishda o'tib ketadi)

- Shamollash belgilari
- Mushaklarda yoki bo'g'inlarda og'riq sindromini rivojlanishi.

Vaktsinani kiritishdan oldin, sog'liqni saqlash xodimi vaktsina yaroqlik muddatini tekshirib ko'rishi va bemorning yoshiga to'g'ri keladigan dozani yuborishi kerak. Barcha zamonaviy «Gepatit B» vaktsinalari o'zaro almashtirilsa bo'ladi. Buning natijasida, birinchi inyektsiyadan so'ng keyingi ikki emlash uchun boshqa kompaniya vaktsinalaridan foydalanish mumkin. Emlash shuningdek profilaktik maqsadlarda bemorni infeksiyalanganligi ehtimoli mavjud bo'lgan hollarda ham amalga oshirilishi mumkin. Gepatit B bilan kasallangan bemorning biologik materiallari bilan har qanday aloqa qilgandan so'ng, vaktsina bilan birga immunoglobulin (bu preparat virusga chidamli tayyor antitanalardan iborat) yuborilishi kerak. Bemorlarning ushbu toifasi alternativ sxema bo'yicha emlanadi: 0 — 1 oy — 2 oy — 1 yil.

XULOSA. Ushbu kasalliklarni oldini olish uchun asosan ovqatlanish hayot profilaktikasiga katta e'tibor berish kerak. Shunda asosan kasallik yuqishini oldi olinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Hammon, W. M.; Reeves, W. C. (1952). „California encephalitis virus, a newly described agent“. Calif Med. 77-jild, № 5. 303–309-bet. PMC 1521486 (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1521486>) . PMID 13009479 (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/13009479>) .

2. Ghosh, S.; Basu, A. (January–February 2017). „Neuropathogenesis by Chandipura virus: An acute encephalitis syndrome in India“. Natl Med J India. 30-jild, № 1. 21–25-bet. PMID 28731002 (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28731002>) .

